

“Vi tager jo
drømmene fra dem!”

En undersøgelse af, hvordan frivillige i Dansk Flygtningehjælp oplever, at de seneste lovændringer på udlændinge- og integrationsområdet påvirker mennesker med flygtningebaggrund.

Rapporten er udgivet af:

Dansk Flygtningehjælp
Januar 2019

Projektledeelse og rapport

Bente Bækgaard

i samarbejde med:

Line Sophia Thelle Krarup, Lisbeth Iversen, Mathilde Aalborg Nielsen og Mette Blauenfeldt.

Udgivelsen er gratis og kan hentes på www.flygtning.dk

Indhold

1. Undersøgelsen og deltagerne	4
2. Konklusion	5
3. Integrationsydelsen	6
4. Midlertidig opholdstilladelse	17
5. Familiesammenføring	22
6. Konsekvenser af lovændringer i den frivillige indsats	26

”Vi tager jo drømmene fra dem”

”Mennesket har brug for at have en plan med sin tilværelse, brug for at se, at tingene udvikler sig, skabe en tilværelse, lære nogle ting og komme ind i et samfund.”

Med dette citat sætter en af Dansk Flygtningehjælps frivillige en ramme til at forstå, hvorfor og hvordan de mange lovændringer på udlændinge- og integrationsområdet, som er indført siden 2015, påvirker de mennesker, som har fået ophold som flygtninge i Danmark de senere år.

Den frivillige, som står bag citatet, har – som 689 andre frivillige – deltaget i en undersøgelse af, hvilke konsekvenser frivillige i Dansk Flygtningehjælp oplever, at de lovændringer på udlændingeområdet, som er indført i forhold til økonomiske ydelser, familiesammenføring, opholdsstatus og –tilladelser har for de mennesker, der er omfattet af lovgivningen. En mindre del af undersøgelsen har desuden fokus på at indsamle viden om, hvilke konsekvenser, ændringer i lovgivningen om flygtninge, har i forhold til den frivillige indsats.

1. Undersøgelsen og deltagerne

Undersøgelsen blev igangsat på baggrund af en række henvendelser fra frivillige, der udtrykte alvorlige bekymringer i forhold til de vilkår, en stor gruppe mennesker med flygtningebaggrund, lever under i Danmark. Dansk Flygtningehjælp besluttede sig på den baggrund for at gennemføre en systematisk opsamling af, hvordan frivillige oplever, at de lovændringer, som er foretaget siden 2015, påvirker mennesker med flygtningebaggrund.

Et mål med undersøgelsen er at indsamle data, der øger offentlighedens opmærksomhed om konsekvenserne af de lovændringer, der er gennemført siden 2015. Et andet mål er at indsamle data, der kan bruges som afsæt til at styrke Dansk Flygtningehjælps frivillige i forhold til at støtte de mennesker, der påvirkes af lovændringerne.

Fra tidligere undersøgelser på frivilligområdet er det Dansk Flygtningehjælps erfaring, at frivillige, som er i en tæt relation til flygtninge, har en unik position i forhold til at beskrive både umiddelbare konsekvenser af de vilkår, mennesker med flygtningebaggrund lever under i Danmark, og vurdere de langsigtede konsekvenser i forhold til integration. Det er årsagen til, at frivillige udgør gruppen af informanter i undersøgelsen.

Undersøgelsen er gennemført fra 15. november 2018 til 23. januar 2019, dvs. i den periode, hvor finanslovsaftalen for 2019 blev indgået. Finanslovsaftalen rummer aftaler på flere af de lovområder, undersøgelsen sætter fokus på: integrationsydelse, midlertidigt ophold og familiesammenføring. Disse emner har derfor været helt fremme i den offentlige debat, mens undersøgelsen blev gennemført.

Undersøgelsen omfatter:

- to fokusgruppeinterviews med deltagelse af henholdsvis fem og seks frivillige
- individuelle telefoninterviews med fem frivillige
- en spørgeskemaundersøgelse med deltagelse af 673 frivillige

Alle informanter er frivillige i Dansk Flygtningehjælp, og der er en bred repræsentation af deltagere fra hele landet, dog tegner region Syddanmark og Midtjylland sig procentvis for flest deltagere i spørgeskemaundersøgelsen.

Hovedparten af de frivillige deltagere i spørgeskemaundersøgelsen, 67 procent, har mindst to års erfaring eller mere, dvs. en del eller meget erfaring. Hovedparten af de frivillige, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, 103 procent¹, tilkendegiver, at de enten er i kontakt med enlige eller familier, dvs. mindst en voksen og et barn.

Spørgeskemaet er sendt ud til 3205 frivillige og har en svarprocent på 21. Den ligger dermed på niveau med den seneste undersøgelse blandt frivillige, hvor svarprocenten var 23. De 3205 frivillige er udvalgt på baggrund af deres relation til personer med flygtningebaggrund som enten mentor, netværksperson eller hverdagsrådgiver. I forbindelse med dataindsamlingen viste det sig imidlertid, at flere af de frivillige, der havde modtaget spørgeskemaet, faldt uden for den definerede målgruppe, enten fordi de havde skiftet rolle som frivillige, holdt pause eller endnu ikke var matchet med en person med flygtningebaggrund. Det kan være årsagen til, at svarprocenten ligger lidt lavere end den seneste undersøgelse. Af undersøgelsens data fremgår det, at hovedparten af de frivillige, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, 89 procent, indgår i en relation som enten netværksperson eller mentor med mennesker, der opholder sig i Danmark som flygtninge.

Under flere af de emner, der spørges ind til i spørgeskemaundersøgelsen, indgår flere muligheder for fritekstsvar. En stor andel af de frivillige, der har besvaret undersøgelsen, har valgt at afgive fritekstsvar.² Vi ser det som udtryk for, at de deltagende frivillige oplever behov for at videreformidle deres konkrete oplevelser til offentligheden.

2. Konklusion

Af undersøgelsen fremgår det, at frivillige oplever, at personer med flygtningebaggrund på forskellig måde påvirkes af de lovændringer, som er indført på udlændinge- og integrationsområdet siden 2015.

53 procent af de frivillige, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, tilkendegiver, at de i kontakt med personer, som modtager integrationsydelse. Hovedparten af disse, 70 procent, oplever, at økonomien påvirker de pågældende personers trivsel i nogen, høj eller meget høj grad. Frivillige tilkendegiver, at bekymringer om økonomi giver anledning til bekymringer, stress, depression og fysiske symptomer.

”Hver gang, man får et brev fra kommunen, så bliver man faktisk angst, for betyder det nu, at de tager noget fra mig? Det er meget invaliderende, at man har et budget, hvor man ikke kan tåle, at man lige skal betale 25 kroner her eller 20 kroner dér. Det er en stor psykisk belastning, at de ikke ved, hvordan de skal få det til at hænge sammen.”

¹ Årsagen til at antallet ligger højere end 100 procent, er, at nogle frivillige er i kontakt med flere af de opstillede kategorier, dvs. enlige flygtninge, par eller familier.

² I forhold til integrationsydelsen afgiver 65 % af informanterne fritekstsvar, i forhold til midlertidigt ophold afgiver 64 % af informanterne fritekstsvar, i forhold til familiesammenføring afgiver 74 % af informanterne fritekstsvar.

Hovedparten af de frivillige oplever, at muligheden for at dække udgifter til kørsel, medicin og tolkning er vanskelig eller ikke til stede. En del frivillige, svarende til cirka 1/3, oplever, at de personer, de er i kontakt med, i mindre grad eller slet ikke har mulighed for at betale husleje og spise varieret.

Ifølge frivillige udgør de økonomiske vilkår, personer på integrationsydelse, lever under, udfordringer i forhold til integration. Hovedparten af de frivillige oplever således, at økonomien hos de mennesker, de er i kontakt med, hæmmer dem i forhold til at uddanne sig, dyrke socialt samvær med andre og deltage i skole- og foreningsliv. Det er udgifter til f.eks. transport, udstyr, kontingenter og egenbetalinger, de pågældende personer ikke har råd til at dække.

I undersøgelsens kvalitative data peger mange frivillige på, at økonomien i særlig grad har negative konsekvenser for børn og unge. De børn og unge, som enten selv – eller hvis forældre – modtager integrationsydelse, er ikke i besiddelse af samme udstyr, som deres jævnaldrende. De har ikke mulighed for at deltage i fritidsaktiviteter, forlystelser og adspredelser i samme omfang, som deres jævnaldrende. Endeligt skiller de sig synligt ud i gruppen af børn og/eller unge ved, at standarden af deres tøj, udstyr og bolig er væsentligt dårligere end tilfældet hos deres jævnaldrende. Det har i nogle tilfælde den konsekvens, at børnene ikke inviterer deres kammerater hjem:

”Den 13-årige pige har ikke eget værelse, hvilket er det normale for de øvrige piger. Hun inviterer ikke kammerater hjem. Boligstandarten afviger væsentligt fra andres. De har ikke råd til at flytte i almennyttigt boligbyggeri.”

64 procent af de frivillige, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, tilkendegiver, at de er i kontakt med personer, der har midlertidigt ophold i Danmark. Den situation skaber ifølge hovedparten af disse frivillige, 62 procent, udfordringer i forhold til de pågældende personers trivsel. Frivillige refererer til ængstelse, bekymringer og frygt i forhold til at blive sendt tilbage til en usikker situation i hjemlandet. Dertil kommer den usikkerhed, der knytter sig til de korte opholdstilladelser og de hyppige lovændringer, som løbende gennemføres på udlændinge- og integrationsområdet. Frivillige peger på, at uvished og usikkerhed i relation hertil, påvirker mulighederne for at fremtidsplanlægge, og udfordrer de pågældende personers forudsætninger og motivation i forhold til at lære dansk, handle og træffe beslutninger.

”De mangler simpelthen perspektiv på deres liv. De kan ikke fremtidsplanlægge. De er f.eks. usikre på, om de kan tage en uddannelse, om de kan færdiggøre den.”

24 procent af de frivillige, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, oplyser, at de er i kontakt med personer, der ønsker familiesammenføring med familiemedlemmer, der opholder sig uden for Danmark. 69 procent af disse er i kontakt med personer, der endnu ikke har ret til familiesammenføring eller har råd til at finansiere familiens rejse hertil. I de kvalitative data tilkendegiver hovedparten af informanterne (75 procent), at de i høj eller meget høj grad oplever, at de personer, som ønsker familiesammenføring, er udfordret i forhold til at opretholde god trivsel. I de kvalitative data refereres der til magtesløshed, stilstand, desperation, angst, depression, sorg, stress, selvmordstanker, vægttab, vrede, splittelse, ensomhed og frustration. Hovedparten af de frivillige oplever, at savnet af familien og usikkerhed om familiesammenføring påvirker alle aspekter af integration: lære dansk, finde et arbejde, dyrke socialt liv.

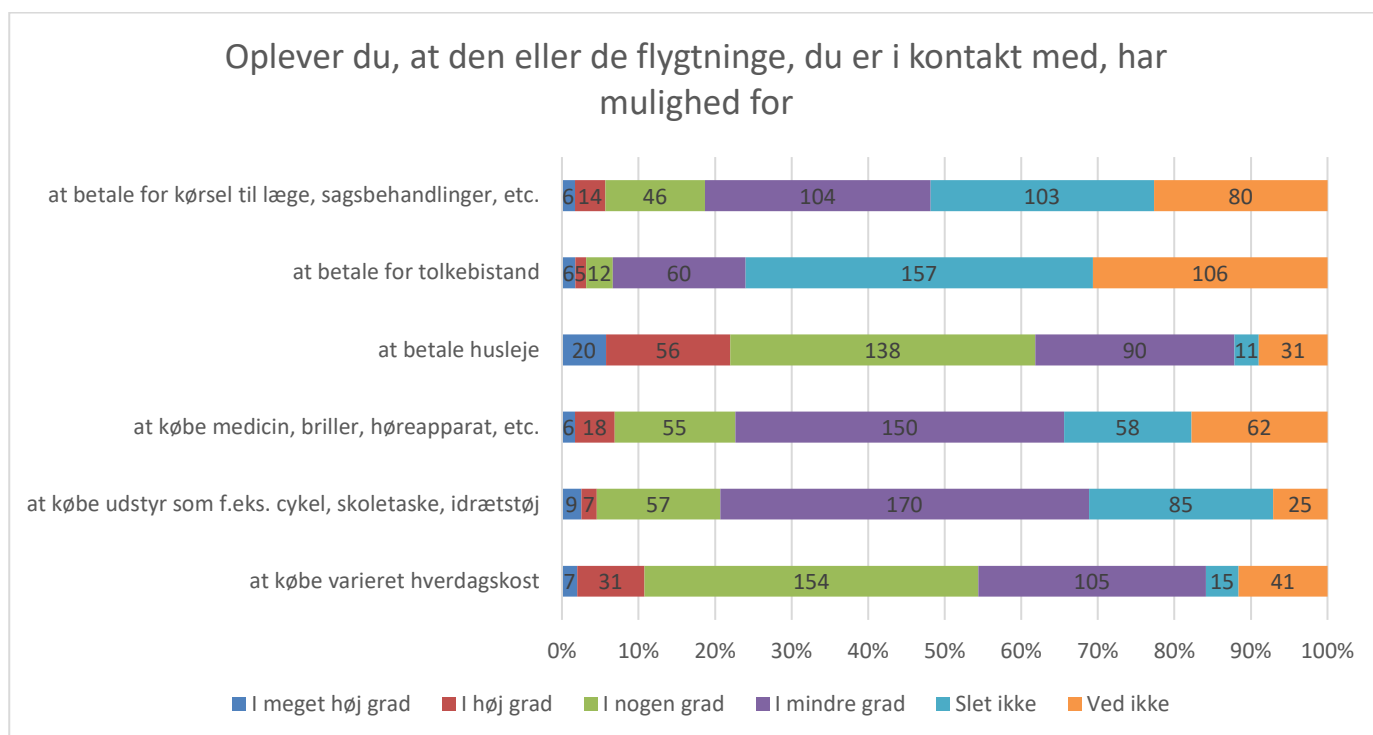
”Hans tanker kredser hele tiden om familien i Syrien og krigen. Flere familiemedlemmer bliver forfulgt og familiens hus er sprængt i luften. Hans kone er dræbt (...). Deres lille søn overlevede og er nu hos faderen.”

3. Integrationsydelsen

”Integrationsydelsen skaber fattigdom. Lige nu hjælper vi dem med julehjælpsansøgninger, og jeg skal lige love for, at det er noget af nogle regnestykker. De skal oplyse deres disponible indkomst, og når jeg ser de tal, kan jeg slet ikke forstå, hvordan de kan få det til at løbe rundt.”

En af de lovændringer, som blev gennemført i 2015, var indførelse af integrationsydelsen, en særlig ydelse til personer, som ikke har opholdt sig i Danmark i ni ud af de sidste ti år, og ikke har anden indkomst. Mennesker, der får ophold som flygtninge i Danmark, får typisk denne ydelse.

I spørgeskemaundersøgelsen tilkendegiver 53 procent, at de er i kontakt med personer, som modtager integrationsydelse. De bliver efterfølgende bedt om at vurdere, hvorvidt disse personer har mulighed for at betale en række almindelige udgifter i hverdagen.

Tabel 1:

358 af de 673 personer, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen oplyser, at de er i kontakt med personer, som modtager integrationsydelse. Af grafen ovenfor fremgår det, at en del frivillige ikke ved, om de personer, de er i kontakt med, har mulighed for at betale udgifter til tolkebistand, kørsel og medicin. Det kan være udtryk for, at de pågældende flygtninge ikke har de behov, eller at de frivillige indgår i relation, f.eks. en mentorrelation, med fokus på job og uddannelse. Her vil frivillige ikke nødvendigvis få indblik i mere private forhold.

3.1 En del har vanskeligt ved at betale husleje og købe varieret kost

Af tabel 1 fremgår det, at mere end halvdelen af de frivillige, der er i kontakt med personer, der modtager integrationsydelse, oplever, at de mennesker, de er i kontakt med, i nogen, høj eller meget høj grad har mulighed for at betale husleje (62 procent) og købe varieret kost (55 procent). Det fremgår også, at henholdsvis 34 (kost) og 29 (husleje) procent af de frivillige i mindre grad eller slet ikke oplever, at de mennesker de er i kontakt med, har de muligheder. Frivillige peger på, at forskellige forhold gør, at mennesker, der i udgangspunktet, har nogenlunde samme indkomst, i praksis har så forskellige muligheder for at betale almindelige hverdagsudgifter. Det vender vi tilbage til i afsnit 3.4.

I forhold til kost giver frivillige i de kvalitative interviews udtryk for forskellige holdninger. Enkelte frivillige oplyser, at de er i kontakt med personer, der sulter. I de tilfælde oplever de frivillige, at gratis tilbud om kost og maduddeling i kulturhuse, frivillighuse og kirker er helt centrale i forhold til at få dækket det daglige behov for mad.

”En kvinde, som er alene med 3 børn, falder for reglen om 225 timers arbejde, det har hun ikke. Hun får nedsat ydelse, ¼ børnetilskud og får boligsikring, så det lykkes hende at ramme imod kontanthjælpsloftet! Der er 1400 kr. til mad. Hun fik overskydende mad fra en privat afghansk fest og i går, onsdag, havde vi international julemiddag med ca. 140 deltagere, så da pakkede vi også overskydende mad ned til dem. Extra hjælp kan der ikke søges om ret mange gange, og integrationsmedarbejderne prøver at være kreative.”

Andre frivillige giver udtryk for, at de generelt oplever, at familierne er gode til at prioritere kosten, bedre end personer, der f.eks. lever alene. Det nævnes i flere interviews, at familierne er gode til ”det med maden”. Til gengæld nævnes der flere tilfælde af enlige flygtninge, som ”ikke får spist”.

”Jeg synes, de er gode til det med maden, til at få det til at række og købe billigt ind. Når vi spiser hos dem, er det altid veltillavet, det er ikke dyr mad, men det er sund mad, og det smager dejligt.”

”Der er én ude ved os, som er alene. Hun har 1500 kroner at leve for, når alt er betalt. Hun spiser i kirker og andre gratis tilbud. Hun er så tynd, så tynd. Nu har hun fået en have og skal til at dyrke grøntsager.”

Af de kvantitative data kan det dog ikke udledes, at frivillige generelt oplever, at familier har bedre mulighed for at prioritere varieret kost, end personer, der lever alene.

3.2 Hovedparten har vanskeligt ved at betale medicin, kørsel og tolkebistand

Af tabel 1 fremgår det ligeledes, at mere end halvdelen af de frivillige oplever, at de mennesker, de er i kontakt med, i mindre grad eller slet ikke er i stand til at købe medicin (60 procent), betale for tolkebistand (63 procent) og kørsel til f.eks. læge, sagsbehandler etc. (59 procent).³ Det fremgår af de kvalitative data, at nogle frivillige er i kontakt med personer, som bor i yderområder og derfor har udgifter til offentlig transport i forbindelse med lægebesøg og møder med sagsbehandlere.

I de kvalitative interviews giver frivillige udtryk for, at de oplever det som et problem, at de personer, de er i kontakt med, ikke har mulighed for at få dækket udgifter til tolkning og evt. kørsel i forbindelse med behandling. ”Problemet” lander blandt frivillige, som ikke har mulighed for at tolke eller betale for kørsel:

³ I undersøgelsen ”Mennesker på integrationsydelse”, som Institut for Menneskerettigheder udgav i 2018, fremgår det ligeledes, at personer på integrationsydelse har svært ved at dække udgifter til medicin og kørsel.

”Der var en mand, som fejlede alt muligt, og han fik tilsendt et hav af papirer fra hospitalet om fasteregler og medicin og alt muligt. Det kan vi jo ikke sidde og forklare, så vi er sikre på, at han forstår det.”

Af de kvalitative data fremgår det, at mangel på økonomiske muligheder for at betale kørsel og tolkning også har konsekvenser for børn. En frivillig fortæller om en familie, hvis datter står for at skulle have foretaget en levertransplantation:

”Datteren er meget syg og venter på at få en levertransplantation. Hun må tage alene afsted, da familien ikke har råd til hotelovernatninger i København i forbindelse med hendes indlæggelse. Det påvirker familien meget.”

Andre oplyser, at børn tolker, og at de i den sammenhæng har bekymringer om, hvorvidt de tolker i forbindelse med f.eks. lægebesøg:

”Dem, der kan, har venner med. Andre har børn med. (...) Og det er jo lidt svært, hvis man f.eks. skal have lavet en gynækologisk undersøgelse eller snakke om cancer (...) – og så have sine børn med til sådan en samtale.”

I en af fokusgrupperne er der enighed om, at det i særlig grad er ældre mennesker, som typisk går mere til lægen, der er blevet ramt af de lovændringer, der blev indført i forhold til betaling af tolke i 2018. Et par informanter nævner også, at personer med handicaps, er særligt udfordrede i forhold til sundhed, fordi de i højere grad er i kontakt med sundhedssystemet.

3.3 Hovedparten har vanskeligt ved at betale almindeligt udstyr

72 procent af de frivillige, der er i kontakt med personer på integrationsydelse, oplever, at de pågældende mennesker har vanskeligt ved at betale elementært udstyr som f.eks. cykel, skoletaske og idrætstøj. Af de kvalitative data fremgår det, at frivillige oplever, at det i særlig grad har konsekvenser for børn. Børnene skiller sig synligt ud ved enten mangel på udstyr eller standarden af det. Det handler om it-udstyr, tøj, skoletasker, drikkedunke, cykler og legetøj.

”Det giver en opgivende holdning, når der ikke er råd til at købe cover til en i øvrigt kommunalt betalt Ipad. Manglende mulighed for at købe idrætstøj medfører at pigen pjækker fra idræt, og ikke har mulighed for at deltage i foreningsidræt.”

”Børnenes tøj er usselt og ikke passende.”

Vi vender tilbage til konsekvenser for børn i afsnit 3.13

3.4 Nogle er i stand til at dække udgifter til almindeligt udstyr

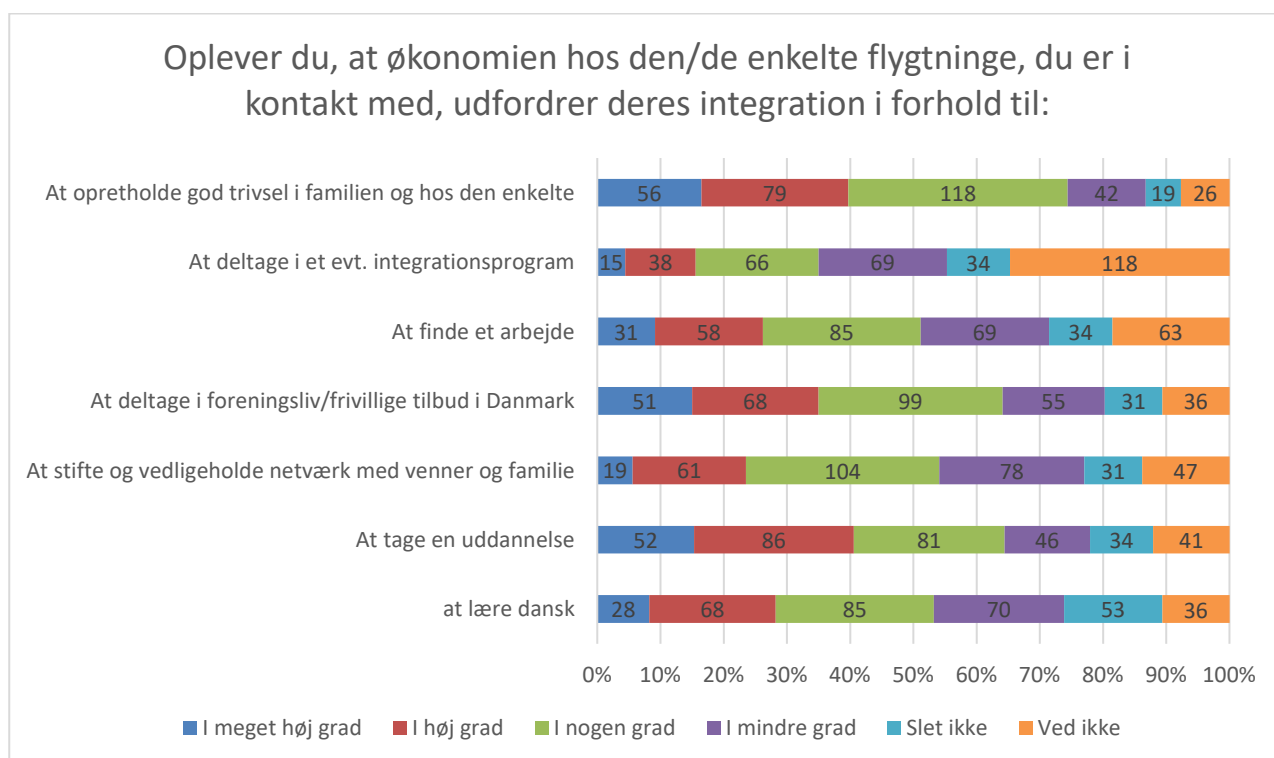
Af tabel 1 fremgår det, at 21 % af de frivillige oplever, at de mennesker, de er i kontakt med, faktisk er i nogen, høj eller meget høj grad er i stand til at betale almindeligt hverdagsudstyr.

”På forunderlig lykkes det vores lille familie (mor, far og to børn) at opretholde et velfungerende liv med såvel syriske som danske venner. Far er i behandling for ptsd, men mor er i ordinært arbejde som køkkenhjælper.”

I de kvalitative data nævner frivillige selv følgende forklaringer på, at personer med samme indkomst har så forskellige økonomiske muligheder: lav husleje, at man låner penge, at man får penge tilsendt fra familie i hjemlandet, sort arbejde, stor økonomisk tæft, at eventuelle børn har fritidsarbejde. Derudover ved vi, at landets kommuner har forskellig praksis i forhold til udbetaling af enkeltydelser.

3.5 Konsekvenserne af integrationsydelsen

I undersøgelsen bliver frivillige bedt om at vurdere, hvordan de oplever, at økonomien hos de mennesker, de er i kontakt med, udfordrer deres integration.

Tabel 2

En stor andel af de frivillige angiver, at de ikke ved, om økonomien hos personer på integrationsydelse, udfordrer deltagelse i et integrationsprogram. Det kan skyldes, at frivillige ikke er bekendt med, hvad der ligger i begrebet integrationsprogram, som er en fagterm blandt fagprofessionelle.

3.6 Økonomiske bekymringer udfordrer god trivsel

Frivillige tilkendegiver, at de oplever, at økonomien hos de personer, de er i kontakt med, påvirker deres integration i forskellig grad i forhold til opstillede parametre. De mest udslagsgivende tal finder man i spørgsmålet om, hvorvidt frivillige oplever, at økonomien udfordrer den enkeltes mulighed for at opretholde god trivsel. Her angiver 74 procent af de frivillige, at de i nogen, i høj eller i meget høj grad oplever, at økonomien hos den enkelte person/familie udfordrer deres trivsel.

Af de kvalitative data fremgår det, at frivillige oplever mange og dybe bekymringer om økonomi hos de personer, de er i kontakt med. Konsekvenserne beskrives i forskellige termer som "bekymringer", "tærer", "stress", "tager energi".

”Mange er så fattige, at det kræver ressourcer at klare en almindelig dag. Der skal hele tiden planlægges og udskydes i forhold til økonomi. Det kræver mange kræfter.”

I fritekstsvarene tilkendegiver nogle frivillige (to procent), at de oplever stress og/eller fysiske symptomer hos personer med flygtningebaggrund i relation til økonomi:

”Bekymringer over økonomi gør familien utryg. Det giver både fysiske og psykiske symptomer, f.eks. hovedpine, ondt i ryggen, tristhed og gråd.”

Nogle frivillige (3 procent) tilkendegiver i fritekstsvarene, at de oplever depression eller depressionslignende tilstande hos den/de personer, der er i kontakt med, som følge af økonomisk uformåenhed.

”Faderen har jo intet overskud. Vi har en kulturcafé i byen, og når vi har arrangementer der, kommer moderen alene med alle børnene. Faderen sover derhjemme, fordi han er træt. Og han er vitterligt træt. Og det, der gør ham træt er at tænke på, hvordan han kan få økonomien til at hænge sammen. Det er også det eneste, han kan snakke med mig om. (...) Vi har været i banken sammen og lagt budgetter, men de overholder det ikke, så jeg har lidt opgivet det. Jeg lytter, men jeg kan ikke hjælpe ham.”

Flere frivillige tilkendegiver, at de oplever, at økonomien har indflydelse på selvværd, handlekraft og integration hos de personer, de er i kontakt med:

”Hver gang, man får et brev fra kommunen, så bliver man faktisk angst, for betyder det nu, at de tager noget fra mig? Det er meget invaliderende, at man har et budget, hvor man ikke kan tåle, at man lige skal betale 25 kroner her eller 20 kroner dér. Det er en stor psykisk belastning, at de ikke ved, hvordan de skal få det til at hænge sammen.”

3.7 Personer på § 7.3. har ikke råd til uddannelse

64 procent af de frivillige, der er i kontakt med personer, som modtager integrationsydelse, oplever, at økonomien hos de pågældende personer udfordrer dem i forhold til at tage en uddannelse. I de kvalitative data kommer der meget få tilkendegivelser frem, der kan belyse, hvordan økonomien spiller en rolle for valg af uddannelse. Det fremgår dog, at de personer, som har ophold efter udlændingelovens § 7.3. ikke har råd til at tage en uddannelse.⁴ I de kvalitative interviews peger flere frivillige på, at det skaber stort mismod hos de unge og deres forældre, at de unge, som har færdiggjort en ungdomsuddannelse, ikke kan fortsætte i en videregående uddannelse, med mindre forældrene eller andre er i stand til at betale den.

”Deres drømme er knust, og de unge mennesker har en fornemmelse af, at det hele er ligegyldigt, når man nu ikke kan få den uddannelse, man drømte om, og som man kan bruge til at genopbygge sit hjemland. De bliver ramt af en form for depression, kan man godt sige, -- også forældrene. Det er en slem konsekvens af den lovgivning.”

3.8. Udfordringer i forhold til at lære dansk

53 procent af de frivillige, der er i kontakt med personer, som modtager integrationsydelse, oplever, at økonomien hos de pågældende personer udfordrer dem i forhold til at lære dansk. I de kvalitative

⁴ Personer med ophold på § 7.3 har ikke ret til at få betalt en videregående uddannelse i Danmark.

interviews giver frivillige ikke udtryk for en direkte sammenhæng mellem økonomi og det at lære dansk, men flere giver udtryk for, at de oplever omfanget af sprogundervisning som en barriere for integration:

"Det er så lidt dansk, de lærer i sprogskolen i forhold til tidligere. Dengang kunne vi kommunikere med dem efter et halvt år på et fornuftigt sprog."

Flere peger på, at der på de praktikpladser/jobs, flygtninge får, ikke nødvendigvis er gode mulighed for at lære dansk. Det kan være rengøringsbranchen, fabriksarbejde og enmandsjobs.

En frivillig peger på, at det sproglige niveau har konsekvenser i forhold til at være selvhjulpne:

"Det vil sige, at de igen bliver afhængige af andre mennesker, og det beforder ikke en selvrespekt. (...) Vores system er i sig selv skruet sådan sammen, at det er meget svært at komme ind i, når man ikke kan sproget, og heller ikke er god til det digitale."

3.9 Dårlig økonomi hindrer deltagelse i det danske skoleliv

I de kvalitative interviews nævner flere frivillige aktiviteter i folkeskolen som en udgiftspost, der er svært at finde penge til at dække. Skoleudflugter, sociale aktiviteter, it-udstyr, fødselsdagsarrangementer i og uden for skolen, skoletasker og idrætstøj er nogle af eksemplerne herpå.

"Bare i folkeskolen er der efterhånden meget egenbetaling, og de har simpelthen ikke råd til det."

"Der er ikke råd til at børnene deltager i fritidsaktiviteter, så der opbygges socialt netværk. Der er ikke råd til at deltage i arrangementer på børnenes skole, og der mindskes mulighed for at lære kammerater at kende."

Flere frivillige tilkendegiver i de kvalitative interviews, at de oplever, at børn og familier ikke deltager i fødselsdagsarrangementer og sociale arrangementer, fordi der er udgifter til forplejning og gaver. Også skoleudflugter, herunder lejroophold i de ældre klassetrin, kan familierne ikke betale for deres børn.

"8.-klassens børn har ikke råd til at betale 2200 kroner for en tur til Berlin sammen med klassen"

En anden frivillig peger på udgifter til en ellers meget billig skolemadsordning, som en barriere for at gå i skole:

"På Mors får børnene mad på skolerne, 200 kr. pr elev. Moderen har ikke betalt, og så vil børnene ikke i skole."

3.10 Økonomi og boligstandard kan være en barriere for socialt samvær

54 procent af de frivillige, der er i kontakt med personer, som modtager integrationsydelse, oplever, at de pågældende mennesker i nogen, høj eller meget høj grad er udfordret i forhold til at dyrke social kontakt med venner og familie.⁵ Af de kvalitative svar fremgår det, at udgifter til kørsel i forbindelse med socialt samvær, er en barriere:

"Hun kan dårligt nok tillade sig at købe en togbillet til Esbjerg, hvor hun har en veninde."

⁵ I undersøgelsen "Mennesker på integrationsydelse", Institut for Menneskerettigheder 2018, fremgår det ligeledes, at personer, som lever af integrationsydelse, lider en række sociale afsavn som følge af deres økonomiske situation.

Flere frivillige nævner også boligens standard som en barriere for socialt samvær i hjemmet. Det kan være skamfuldt at invitere andre ind i boligen, som i forhold til standard og møblering (kan være mangel på møblering) tydeligt udtrykker den mangeltilstand, de pågældende personer lever i:

"Jeg tror, deres lidt ringe bolig gør, at de ikke vil være bekendt at invitere gæster. Den pågældende familie har levet et middelklasseliv i Syrien, og det er selvsagt svært at vænne sig til at leve i relativ fattigdom."

"Det er umuligt at opretholde en vennekreds eller deltage i arrangementer, der koster bare et lille beløb. Familien, jeg tænker på, bliver mere og mere passiv og opgivende over for deres egen situation."

En del frivillige peger på, at boligens standard og størrelse kan være en barriere for børnenes og de unges integration. De inviterer ikke til fødselsdag eller socialt samvær i hjemmet.

"Min familie har 5 børn, det piner forældrene at deres børn ikke har de samme vilkår som deres kammerater, f.eks. i forhold til bolig, tøj, deltagelse i fritidsaktiviteter, ferieoplevelser og i det hele taget at børnene føler sig anderledes."

"Den 13-årige pige har ikke eget værelse, hvilket er det normale for de øvrige piger. Hun inviterer ikke kammerater hjem. Boligstandarten afviger væsentligt fra andres. De har ikke råd til at flytte i almennyttigt boligbyggeri."

Der indgår ikke specifikke spørgsmål om boligforhold i undersøgelsen, men flere frivillige giver i de kvalitative data udtryk for bekymringer i forhold til boligforhold. Frivillige fortæller, at de mennesker, de er i kontakt med, i forhold til plads og komfort, lever under boligforhold, der svarer til de standarder, arbejderklassen levede under i 1930'erne. Der er et eksempel på en familie på seks personer, som lever i 1½ værelses lejlighed. Der er et eksempel på en familie, der lever i en bolig, som ikke kan opvarmes. Det har både konsekvenser for de pågældende personers mulighed for socialt samvær, deres trivsel og sundhed:

"Familien er blevet placeret langt ude på landet i et hus, som er gammelt og utæt og desuden meget dyr i varme. Børnene bliver ofte syge, fordi det ikke er til at varme op. En alenemor med fem børn har ikke mulighed for at flytte til byen."

3.11 Mindre eller ingen mulighed for at deltage i foreningsliv

Af tabel 2 fremgår det, at 64 procent af de frivillige, der er i kontakt med personer, som modtager integrationsydelse, oplever, at økonomien hos de pågældende personer i nogen, i høj eller i meget høj grad udfordrer deres mulighed for at deltage i foreningslivet og/eller frivillige tilbud.

Af de kvalitative data fremgår det, at det igen er udgifter til kørsel, som er en barriere. Flere frivillige oplyser, at de er i kontakt med personer, der bor i yderområder og derfor afhængige af offentlig transport. Disse personer har særligt dårlige forudsætninger for at deltage i selv gratis, sociale tilbud, fordi budgettet ikke kan bære transporten til og fra arrangementerne. Det efterlader de pågældende personer i en passiv, fastlåst og isoleret situation:

"De er stavnsbundet i deres bolig. De bor på landet med meget begrænset offentlig transport. Det begrænser deres sociale liv."

Andre økonomiske barrierer for deltagelse i foreningsliv er udstyr og kontingentbetaling. I fritekstbesvarelserne oplyser 12 procent, at børn ikke deltager i fritidsaktiviteter. Antallet er overraskende stort, idet flere organisationer, herunder Dansk Flygtningehjælp har et stående tilbud om finansiering af medlemskontingenter til børns fritidsaktiviteter. Frivillige oplyser også her, at det er udgifter til transport, udstyr og kontingenter, der hæmmer børnenes deltagelse.

I forhold til børn og unges fritid fortæller enkelte frivillige, at den bruges til at forbedre familiens økonomi:

"Børn og unge der går med flere reklameruter i stedet for at spille fodbold og læse lektier."

3.12 Økonomi kan være barriere for job

Tre frivillige fortæller om tilfælde, hvor personer fik tilbudt et arbejde, som krævede kørekort. Det var der ikke råd til, og kommunen ville ikke betale.

"De to unge mænd som jeg kender, har i flere runder ikke kunnet få arbejde pga. transport, da vi bor i en landsby. Der er ikke råd til bil, kørekort, knallert. Og bussen går for sjældent. Der bliver så heller ikke råd til at bo i andet end midlertidig bolig."

3.13 Dårlig økonomi udgrænser børn og unge socialt

I undersøgelsen indgår ikke specifikke spørgsmål om, hvilke konsekvenser økonomien har for børn og unges integration. Men af de frivillige, der har afgivet oplysninger i fritekstbesvarelserne, peger 37 procent på, at familiens økonomiske situation udfordrer børnenes og de unges integration. Det handler om ikke at kunne dække udgifter til fritidsaktiviteter, skoleliv, udstyr, adspredelser og forlystelser.

Mange frivillige oplever det som en barriere for integration, at de personer, de er i kontakt med, ikke har økonomisk mulighed for at benytte kulturelle tilbud, der skaber adspredelser og glæde i hverdagen.

"Hun kan ikke tillade sig at gå i biografen med sin søn, eller tage en tur i Legoland, hvad han rigtig gerne vil. De der ganske almindelige ting, som vores børn gør med deres børn, det kan hun jo slet ikke."

Den opfattelse, som grundlæggende kommer til udtryk, er, at børn og unge sættes i en udgrænset position ved, at de ikke deltager i fritidsaktiviteter på samme niveau som deres jævnaldrende, og at de ikke kender til og/eller har besøgt gængse oplevelsesparker, naturcentre, museer etc. som andre børn:

"Den lave ydelse påvirker især børnefamilier, som ikke har mulighed for at lade deres børn deltage i aktiviteter, som fx danske børn deltager i."

"Der er ikke økonomi til (...) at deltage i spændende fritidsting som legeland, biograf, teater, naturcentre, museer for børn og voksne, - i det hele taget oplevelser i hverdag og ferier."

Frivillige tilkendegiver desuden, at mange børn og unge heller ikke er i besiddelse af de materielle ting, tøj (sportstøj), legetøj, mobiltelefon og andet it-udstyr, som indgår i børn og unges samvær i dag. De skiller sig "synligt" ud ved, at deres basisudstyr er af helt andre standarder, end det er tilfældet hos de børn, de omgiver sig med.

"De er nødsaget til at købe tøjet i (de billigste) genbrugsbutikker hvorfor børnene skiller sig ud ift. danske børn."

I forhold til unge (det kan både være hjemmeboende unge, og unge der er kommet alene til Danmark), nævner flere frivillige, at de unge ikke har samme mulighed for at deltage i sociale aktiviteter. De får typisk ikke lommepenge og kan derfor ikke dække udgifter til biograf, fitness, cafébesøg, IT-udstyr og tøj.

16 procent af de frivillige, der har udfyldt fritekstbesvarelser, oplyser, at de oplever det som en udfordring for integration, at de personer, de er i kontakt med, ikke har mulighed for at deltage i fritidsaktiviteter og kulturelle adspredelser. Flere frivillige peger på, at det efterlader de pågældende personer, i en passiv tilstand:

Der er ingen penge til aktiviteter fx i sommerferien, og børnene er bare hjemme i lejligheden.”

3.14 Mange stifter privat gæld og køber på afbetaling

47 procent af de frivillige, der er i kontakt med personer, som modtager integrationsydelse, har kendskab til, at de pågældende personer har stiftet gæld. Hovedparten af de lån, frivillige kender til, er private lån eller afbetalingsordninger. 61 procent af disse frivillige oplyser, at de kender til personer, der har optaget private lån, 46 procent oplyser, at de kender til personer, der har købt på afbetaling.

Flere frivillige tilkendegiver, at de oplever flere uhensigtsmæssigheder ved de forskellige typer af lån, de kender til.

”Nogle stifter privat gæld. De kan ikke låne i banken, de låner internt af hinanden, men så er der ikke råd til at betale tilbage. Det kan blive en ond spiral og føre til isolering.”

Afbetalingslån kan være dyre i det lange løb og uigennemskuelige for personer, der taler meget lidt dansk:

”Mange går i det, vi kalder Bilkafælden. Man tager ud i Bilka og skriver under, og så kan man købe for 10.000 kroner. Problemet er bare, at pengene skal betales tilbage. Den del er der ikke så mange, der er opmærksomme på.”

”Man kan ikke læse alle de der ting, der står, og dem der låner penge ud, er jo smarte nok.”

I et fokusgruppeinterview peger flere frivillige deltagere på, at unge mennesker med flygtningebaggrund kan være i særlig risiko i forhold til at indgå en dårlig låneaftale. De fortæller, at de unges mangel på erfaring med lån har ført til flere inkassosager, som de har hjulpet de unge med at få styr på:

”Det er en kombination af, at de mangler erfaring med det danske samfund, og at de ydelser, de får, er utroligt lave. Vi har haft en sag med en ung pige fra Eritrea. Familien i hjemlandet bad hende om at sende penge hjem, så hendes syge bror kunne komme på hospitalet dernede. Hun optog et kviklån, som hun ikke havde nogen som helt mulighed for at betale tilbage.”

3.15 Mangel på handlemuligheder i forhold til dårligt fungerende boligsituation

Flere frivillige giver i de kvalitative interviews udtryk for, at de oplever udfordringer knyttet til boligsituationen hos de mennesker, de er i kontakt med. Det kan være dårlig kemi mellem bofæller eller i lokalsamfundet, det kan være meget lidt plads til store familier, dårlige transportforbindelser til arbejde eller boligens dårlige beskaffenhed.

Frivillige oplever, at de berørte personer i meget lille omfang har mulighed for at ændre på deres situation. Det kan være vanskeligt at finde en ny bolig, som prismæssigt er på niveau med eller billigere end den, de allerede har. Derudover vil der være udgifter til både indskud og flytning.

"Flere familier må forblive i boliger, hvor de er omgivet af andre flygtninge/indvandrere, og ingen danskere, og hvor der er en kultur, især blandt de unge, men også hos de voksne, der fastholder dem i gamle mønstre, som de selv giver udtryk for at ønske sig væk fra."

"Det er svært at betale indskud på lejlighed ved flytning, ligesom fraflytningsrenovering har givet regninger på op til 50.000 kr. Pengene bliver lånt og begrænser familiens mulighed for at børnene kan deltage i sport mm."

"Det er svært at få et arbejde, hvor offentlig transport er eneste mulighed (ingen bil og kørekort), når bolig er på landet. Det er kun ved donation fra fonde eller andet, at familien får besøgt stranden eller får en udflugt ud i det blå."

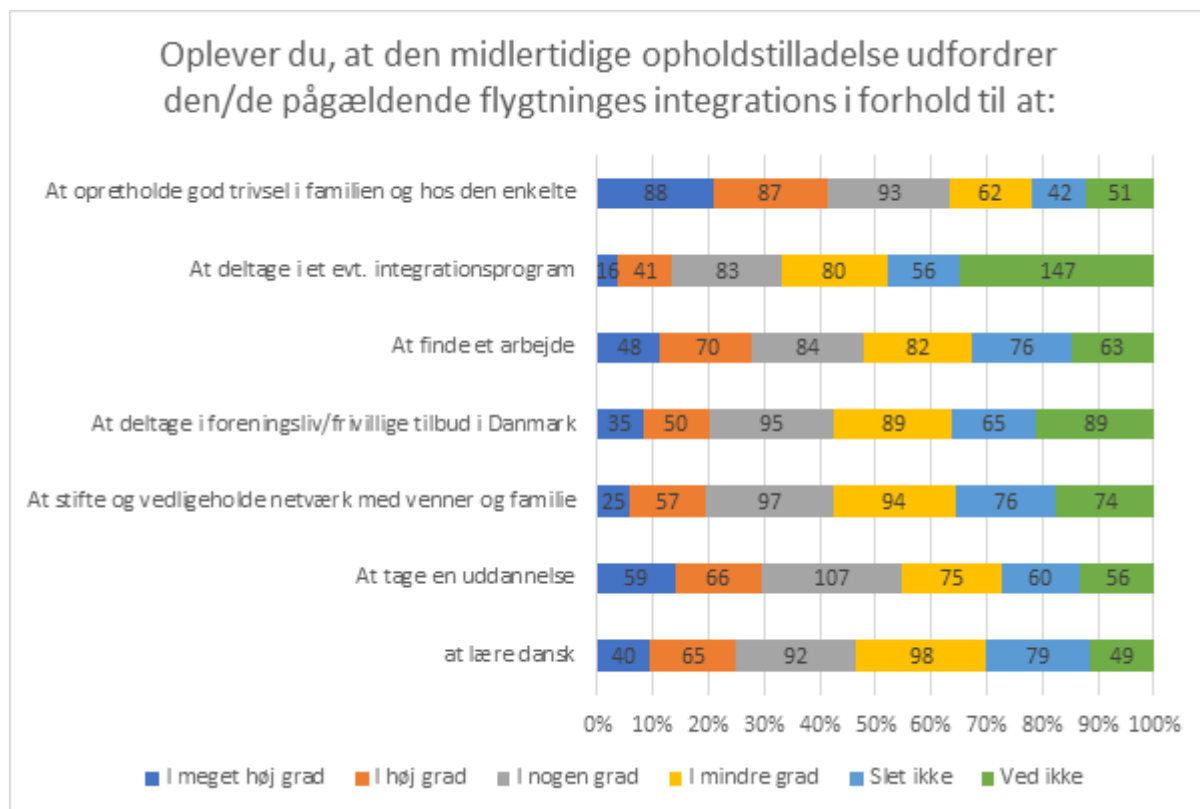
4. Midlertidig opholdstilladelse

”Det fylder så meget, at de ikke tør tro på fremtiden, og det smitter til børnene. Magtesløshed, når de oplever stramninger igen og igen. Uanset hvor godt de arbejder og lærer dansk, rykker grænserne, inden de når til permanent ophold.”

Lovændringer i regler om permanent opholdstilladelse betyder, at mange af de mennesker med flygtningebaggrund, som er kommet til landet de seneste år, har midlertidig opholdstilladelse og løbene skal ansøge om forlængelse af den. Nogle personer får opholdstilladelser, som gælder i ét år og skal derefter ansøge om forlængelse.

Derudover blev der i 2015 indført en særlig beskyttelsesparagraf i udlændingeloven, § 7.3., som er baseret på midlertidighed. Personer, som har ophold efter denne paragraf, kan slet ikke ansøge om permanent ophold.

I undersøgelsen bliver frivillige bedt om at oplyse, om de er i kontakt med personer, der har midlertidigt ophold, og hvilke konsekvenser de oplever, at den midlertidige opholdstilladelse har for den/de pågældende personer.

Tabel 3

434 af de 673 frivillige, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, angiver, at de er i kontakt med personer, der har midlertidigt ophold i Danmark.

64 procent af de frivillige, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, oplyser, at de er i kontakt med personer, der har midlertidig opholdstilladelse i Danmark. Disse frivillige oplever i forskelligt omfang, at de personer, de er i kontakt med, er udfordret af den midlertidige opholdstilladelse i forhold til integration.

4.1 Usikkerhed om opholdstilladelse påvirker trivsel

Af tabel 3 fremgår det, at det, at 63 procent af de frivillige, der er i kontakt med personer, der har midlertidig opholdstilladelse, oplever, at det midlertidige ophold udfordrer trivslen hos den/de personer, de er i kontakt med, i nogen, høj eller meget høj grad. Tilsvarende handler mere end 1/3 af data i fritekstbesvarelserne om, hvordan og hvorfor den midlertidige opholdstilladelse påvirker trivslen hos de personer, de er i kontakt med.

I fritekstsvarene peger frivillige på, at usikkerhed og mangel på kendskab til fremtiden, påvirker motivation og forudsætninger for at lære, handle, træffe beslutninger om f.eks. uddannelse og arbejde og være socialt aktiv.

”Det er jo altid forfærdeligt ikke at kende sin fremtid. Det er svært at holde fokus på arbejde og skole, når man ikke ved, om man nogensinde får lov til at vælge sin egen fremtid.”

4.2 Frygten for at blive sendt tilbage

Det er først og fremmest frygten for at få inddraget opholdstilladelsen og blive sendt tilbage til en usikker situation i hjemlandet, der fylder.

”Usikkerhed, utryghed, hvornår er det de bliver sendt tilbage? Og er der vurderet forkert, om der er fred i området? Deres fokus er flyttet, og der er meget angst forbundet med det nye paradigmeskifte.”

”Det er angst for at blive sendt retur til landet, hvor der stadig er krig, da faderen i familien kan risikere at blive sendt i krig med fare for sit liv - og eksistensgrundlaget for moderen og de fire børn!

Mange frivillige nævner specifikt usikkerheden om børnenes fremtid i hjemlandet som bekymringskabende:

”Forøgelse af usikkerhed og troen på en fremtid, når man ved, at hjemlandet ikke kan tilbyde en fremtid, specielt for flygtningenes børn. Manglende glæde og trivsel påvirker flygtningenes børn.”

Flere frivillige peger på, at en skærpende omstændighed i forhold til usikkerheden er, at myndighederne nu løbende tager sager op til revurdering og i nogle tilfælde vælger at inddrage eller ikke forlænge opholdstilladelser. Det skaber usikkerhed og bekymring – også hos de personer, der ikke får genoptaget deres sag. 39 procent af de frivillige, der har udfyldt fritekstbesvarelserne oplyser, at de har oplevet, at de personer, de er i kontakt med, reagere på baggrund af, at andre fik genoptaget deres sag og efterfølgende fik den inddraget. 37 procent af de deltagere, der har udfyldt fritekstbesvarelserne beskriver, at det skaber angst, vrede, sorg, frygt, desperation og panik blandt personer med flygtningebaggrund.

I de kvalitative interviews oplyser flere frivillige, at de er i kontakt med personer, hvis sager er blevet taget op til revurdering. De frivillige fortæller, at det har meget store menneskelige omkostninger for de personer, det drejer sig om, ikke mindst fordi processerne kan være meget lange:

"Jeg har en familie, der var ved at blive totalt splittet. Før sommerferien blev de indkaldt til samtaler. De blev lukket ind i hver sit rum og frataget mobiltelefoner. Så skulle de afgive forklaring på deres flugt i detaljer. Det var en meget kompliceret flugt. Så blev de sendt hjem igen og fik at vide, at de ville få svar efter tre uger. Men der kom ikke noget. Manden var fuldstændigt ude af den. Det var rigtig galt. De var så bange, for at de ikke havde sagt det samme, om de var kommet til at nævne en forkert landsby, for det er nok. Der skal så lidt til... Der blev ved med at gå tid, og det var ved at splitte familien ad. Der er også to børn. Hende på fire gik altid og sang Mester Jakob, men hun sagde ikke et ord hele sommeren. Det var der ingen af børnene, der gjorde. De holdt op med at snakke. Det er så modbydeligt og så umenneskeligt. Hele processen og processens varighed."

Flere frivillige peger på, at usikkerheden bliver særlig mærkbar i den periode, ansøgeren venter på svar på ansøgningen om opholdstilladelse. Usikkerheden forstærkes af, at behandlingstiden ofte trækker ud og varer længere end annonceret.

4.3 Mange ændringer og lang ventetid skaber usikkerhed og grobund for myter

Af de kvalitative data fremgår det, at frivillige oplever, at mange regelændringer i udlændinge- og integrationsloven er med til at øge oplevelsen af usikkerhed og utryghed hos de personer, de er i kontakt med. Flere frivillige fortæller om mennesker, der arbejder hårdt for at opfylde kravene for at få permanent opholdstilladelse. Når de nærmer sig målet, ændres reglerne, og der indføres flere krav, de skal opfylde:

"Det skaber usikkerhed og utryghed. For mange flygtninge er det noget kafkask, for man aner ikke, hvad der sker. De rettigheder, vi havde i går, de er inddraget."

"Der bliver jo hele tiden lagt på. Det skaber store frustrationer hos dem, der er tæt på målet og så opdager, at de alligevel skal løbe 10 kilometer mere. Det demotiverer nogle af dem."

"Problemet er, at reglerne hele tiden bliver ændret. Så længe der er en regel, der siger, at man kan få en permanent opholdstilladelse efter 8 år, så gør det ikke noget, hvis man så kan regne med det."

En frivillig peger på, at de mange regelændringer skaber grobund for falske mytedannelser hos både børn og voksne og dermed unødigt bekymring:

"Jeg får opringninger og beskeder fra flygtninge som er bange for at blive smidt ud. Jeg møder børn af flygtninge som er bange for at blive sendt til en øde ø eller tilbage til et land i krig. De er stressede og bange og frygter for deres fremtid."

4.4 Mangel på mulighed for at planlægge fremtid

Af de kvalitative data fremgår det, at den usikkerhed, der knytter sig til de midlertidige opholdstilladelser, påvirker de berørte personers mulighed for at planlægge deres fremtid. 20 procent af de deltagere, der har udfyldt fritekstbesvarelserne beskriver de udfordringer, der er forbundet med ikke at vide, hvor man befinder sig om ét år. Det handler om de store beslutninger, f.eks. om man skal købe et hus, stifte familie og tage en uddannelse.

"De mangler simpelthen perspektiv på deres liv. De kan ikke fremtidsplanlægge. De er f.eks. usikre på, om de kan tage en uddannelse, om de kan færdiggøre den."

I forhold til fremtidsplanlægning tilkendegiver flere frivillige, at børnenes fremtidsmuligheder er anledning til bekymringer hos forældrene:

"De bekymrer sig om fremtiden, primært børnenes fremtid. Det giver utryghed og søvnløse nætter."

Enkelte frivillige nævner også, at den usikkerhed, der hersker om fremtiden betyder, at spørgsmålet om at vende tilbage til hjemlandet ofte bringes op i f.eks. en familie. Det kan give anledning til konflikt og splittelse:

"Familiens opholdstilladelse er ved at udløbe, og de tuner ind på, at de skal sendes tilbage. Det splitter familien. Børnene vil ikke hjem. Det ene barn har fysisk skade efter bombenedslag, og de har alle traumatiserende oplevelser bag sig."

I de kvalitative data er der enkelte frivillige, som oplyser, at de er i kontakt med personer, som opererer med to scenarier, og de sørger for, at deres børn lærer modersmålet i hjemlandet.

"De gør sig bekymringer om fremtiden. De skal hele tiden forberede sig på en fremtid både i Danmark men også væk fra DK. I sær skal børnene gerne mestre hjemlandets sprog både skriftligt og mundtligt for at forberede sig på en mulig hjemsendelse."

"Vores familie har sendt de to yngste børn i skole om lørdagen for at lære arabisk skriftsprog, så de kan klare sig, hvis de bliver sendt tilbage til Syrien."

4.5 Usikkerhed udfordrer motivation og forudsætninger i forhold til integration

Ifølge de kvalitative data kan den usikkerhed og mangel på et fremtidsperspektiv, der knytter sig til midlertidigt ophold have konsekvenser for de berørte menneskers forudsætninger for og motivation til at finde et arbejde, lære dansk og deltage i sociale aktiviteter.

"Det betyder alt. Usikkerhed og bekymring. De mangler lyst og motivation til at finde et arbejde og til at integrere sig i landet, og til at lære sproget. Der mange sygdomsmeldinger fra skole, arbejde mm. De mangler motivation i forhold til at ville samfundet og Danmark og at danne netværk"

I de kvalitative data tilkendegiver 15 procent af de frivillige, der har udfyldt fritekstbesvarelsene, at de oplever at uvisheden om fremtiden fører til manglende motivation og/eller overskud hos de personer, de er i kontakt med, i forhold til at lære dansk og tage en uddannelse:

"Det er da meget simpelt. Hvis man ikke ved om man kommer til at bor her om nogle år, så giver det ikke så meget mening at investere meget tid på at begynde et liv her i Danmark."

"Det svækker indlæringssevne at leve med den konstante uvished. Det er psykisk meget belastende at være uønsket og frataget enhver handlemulighed."

"Det er i forvejen svært at lære dansk, dansk kultur og få et netværk. Motivationen bliver kun mindre af at de ikke ved om de kan få lov til at blive."

En frivillig, som deltog i et fokusgruppeinterview, har ved interviewet medbragt en mail fra en anden frivillig, som har korresponderet med en flygtningefamilie om deltagelse i et julearrangement:

"Jeg har lige snakket med XX om den endelige tilmelding til på næste mandag, men nu er de så stressede over de nye flygtningeregler, hvor man ikke kan være sikker på permanent opholdstilladelse, så de slet ikke har lyst til at være med."

4.6 Særlige vilkår for personer med ophold på § 7.3

Som tidligere nævnt har personer med ophold på udlændingelovens § 7.3. færre rettigheder end personer med ophold på § 7.2. og § 7.1. Det gælder f.eks. i forhold til uddannelse, mulighed for at blive skilt, ansøge om fremmedpas og blå sygesikringskort. Af de kvalitative data fremgår det, at flere frivillige er i kontakt med personer, der har ophold på § 7.3., og de beskriver en række udfordringer i relation hertil.

Frivillige nævner manglen på mulighed for uddannelse som en stor udfordring, særligt for unge mennesker. En anden frivillig fortæller, at hun møder mange kvinder, der har ophold efter § 7.3. og peger på, at disse kvinder lever under særligt dårlige vilkår i Danmark:

"De kan ikke tage en uddannelse, medmindre de selv betaler, og det er næppe mange der kan. De har den mest usikre opholdstilladelse, så hvis de bliver skilt fra deres mand, stiller de sig i en endnu mere usikker position. Det kan jo betyde, at nogle kvinder bliver i et dårligt ægteskab, hvis de vil beholde deres rettigheder. Det plejer ikke at være sådan, vi tænker, i Danmark."

4.7 Krav om beskæftigelse kan hæmme uddannelse og jobskifte

Som nævnt i 3.7 skal personer, der har ophold efter udlændingelovens § 7.3. selv betale for en eventuel videregående uddannelse. Det krav er ifølge flere frivillige en barriere for, at unge mennesker, der har § 7.3 som opholdsgrundlag, faktisk får en uddannelse.

Et andet forhold, som ifølge frivillige hæmmer personer med flygtningebaggrund i at uddanne sig, er ønsket om permanent opholdstilladelse. For at kunne ansøge om permanent opholdstilladelse skal ansøgeren nemlig kunne dokumentere, at han/hun har været i arbejde i fire år og seks måneder inden for de sidste seks år. Frivillige peger på, at det kan være med til at påvirke de pågældende personers valg i forhold til uddannelse og arbejde:

"En bogligt velbegavet dreng fra Eritrea vælger en praktisk kort uddannelse i stedet for en lidt længere boglig. Andre vælger uddannelse helt fra."

"Vedkommende er lidt bekymret for sin fremtid. Han har fået sig et fuldtidsjob, som han er godt tilfreds med, men har svært ved at søge videre (f.eks. at tage en uddannelse eller kørekort), da han ser sit arbejde som sikkerhedsnet."

"En af mine kontakter har "fast" arbejde, hun tør ikke tage andre udfordringer af skræk for at blive arbejdsløs, og dermed ikke have været selvforsørgende i tilstrækkeligt omfang, når hun skal søge om varigt ophold."

I samme kategori nævner en frivillig, at han/hun er i kontakt med en person, der accepterer urimelige arbejdsvilkår alene med henblik på at kunne ansøge om permanent opholdstilladelse.

4.8 Nogle kan lægge bekymringerne til side

Nogle frivillige tilkendegiver i de kvalitative interviews, at den midlertidige opholdstilladelse i mindre grad eller slet ikke har indflydelse på integrationen af personer, de er i kontakt med. F.eks. oplever 25 procent,

at den midlertidige opholdstilladelse i mindre grad eller slet ikke har indflydelse på trivslen hos den/de personer, de er i kontakt med. Af de kvalitative svar fremgår det, at vilje, lyst og mind-set i frivilliges øjne har indflydelse på, i hvilket omfang, den midlertidige opholdstilladelse, influerer de pågældende personers tilværelse:

"For det par, som jeg kender, har det ikke haft nogen betydning om opholdet er midlertidigt eller ej. Selvfølgelig er der en underliggende frygt for at blive sendt ud af landet til Syrien, som stadig er i krig. Men de har fra starten haft en vilje og lyst"

"Midlertidigt ophold i Danmark er lig med fremtidsusikkerhed og fortvivlelse, og for min flygtningefamilies vedkommende, har det slet ikke haft indflydelse på deres lyst/evner til at blive integreret eller lære det danske sprog eller den danske kultur."

"Vedkommende forsøger at skubbe det ud af hovedet og tænke mere på den korte bane. Han går 100 % ind i indsatsen for at lære dansk og er generelt meget positiv i sit mind-set, hvilket er ret inspirerende."

I de kvalitative interviews og fritekstsvarerne giver nogle frivillige udtryk for, at de er usikre på, hvorvidt den/de personer, de er i kontakt med, kender omstændighederne omkring deres opholdstilladelse, og de oplyser, at de ikke selv indleder en samtale om det.

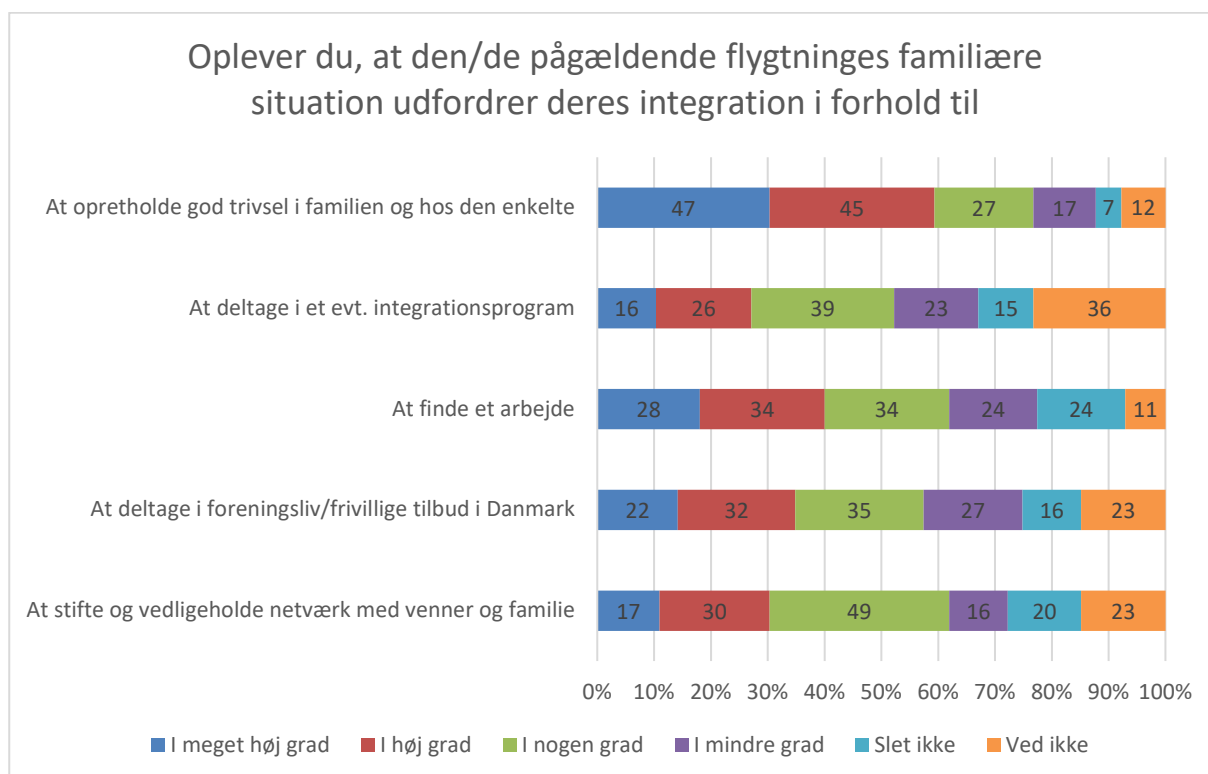
5. Familiesammenføring

”Når nogle af de nye flygtninge kommer på besøg hos dem ude i haverne, er det første de siger til mig: ’er du klar over, at jeg skal vente tre år, før min kone og mine børn kan komme?’ Det fylder så meget i deres hoved, krop og sind. Når vi i forvejen snakker om belastninger og stress, så er det her i hvert fald én af dem.”

Ændringer i regler om familiesammenføring betyder blandt andet, at de flygtninge, som har ophold efter udlændingelovens § 7.3. må vente tre år, før de kan ansøge om familiesammenføring. Derudover skal alle flygtninge i dag selv betale rejseudgifter i forbindelse med familiesammenføring.

24 procent, af de frivillige, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, oplyser, at de er i kontakt med personer, som ønsker familiesammenføring med familiemedlemmer, der befinder sig uden for Danmark. Af disse angiver 25 procent, at familiesammenføringen ikke har fundet sted, fordi familien ikke har råd til at betale rejsen til Danmark. 44 procent oplyser, at familiesammenføring ikke har fundet sted, fordi den person, der befinder sig i Danmark, har ophold efter § 7.3 og derfor først har ret til at ansøge om familiesammenføring efter tre års ophold i Danmark. Hovedparten af de frivillige, 69 procent, er altså i kontakt med personer, som ønsker familiesammenføring, men som enten ikke har ret til at ansøge, eller ikke har økonomisk mulighed for at få familien til Danmark.

Af både kvalitative og kvantitative data fremgår det, at den familiære situation hos de personer, der ikke har fået familiesammenføring, har omfattende konsekvenser for den enkelte person og vedkommendes integration i Danmark.

Tabel 4

159 af de frivillige, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, tilkendegiver, at de er i kontakt med personer, der ønsker familiesammenføring med personer uden for Danmark.

Af tabel fire fremgår det, at frivillige oplever, at den/de personer, som ikke har fået familiesammenføring med deres familie i hjemlandet i forskelligt omfang er udfordret af det familiære afsavn. Sammenligner man tabellen med resultaterne i tabel 2 og 3, fremgår det, at frivillige oplever fraværet af familie som den faktor, der skaber de største udfordringer i forhold til de pågældende personers integration.

5.1 Fravær af familie giver mistrivsel

Det er i særlig grad muligheden for at opretholde god trivsel, frivillige oplever som udfordret. 77 procent af de frivillige, der er i kontakt med personer, som ønsker familiesammenføring med personer uden for Danmark, oplyser, at de oplever, at den enkelte persons eller families trivsel i nogen, høj eller meget høj grad er udfordret af fraværet af familiemedlemmer.

Af de kvalitative svar fremgår det, at det først og fremmest er den usikre situation for familiemedlemmer i hjemlandet og savnet af dem, der fylder.

"Hans tanker kredser hele tiden om familien i Syrien og krigen. Flere familiemedlemmer bliver forfulgt og familiens hus er sprængt i luften. Hans kone er dræbt (...). Deres lille søn overlevede og er nu hos faderen."

En frivillig fortæller om en ung mand, der var boligplaceret på et nedlagt hotel, sammen med andre unge med flygtningebaggrund, og som ventede på ret til at ansøge om familiesammenføring:

"Han gik hele tiden og sagde: "Jeg savner min kone, jeg fryser om natten. Jeg kan ikke sove. Jeg kan ikke tænke. Jeg savner min datter. Jeg vil bare have min datter. De andre blev møgirriterede på ham. De kunne ikke rumme, at de oven i alt deres eget også skulle lytte til ham."

Af de kvalitative svar fremgår det, at fraværet af familie og usikkerhed om familiens situation i hjemlandet har store menneskelige omkostninger. 76 procent af de frivillige, der er i kontakt med personer, der ønsker familiesammenføring til Danmark, beskriver i fritekstbesvarelser, hvordan det konkret påvirker, den/de personer, de er i kontakt med. Der refereres til magtesløshed, stiltand, desperation, angst, depression, sorg, stress, selvmordstanker, vægttab, vrede, splittelse, ensomhed og frustration.

"Familiens liv står stille når man f.eks. venter på et barn. Man kan ikke tænke på andet."

"Hver gang der er udfordringer (og dem er der mange af) i forhold til familiesammenføringen, går familien helt i spåner, moderen bliver stresset, sover ikke, græder og er fortvivlet og det går selvfølgelig ud over både mor og barn."

Som det fremgår af de kvantitative data påvirker den familiære situation den enkelte person eller familie betydeligt i forhold til samtlige aspekter af integration:

"Det har især været stressende under krigshandlinger for mange f.eks. syrere at følge og føle ansvar for familien på lang afstand og samtidig være engageret i integrationsprogram, praktik og sprogundervisning."

I et af fokusgruppeinterviewene giver en frivillig udtryk for, at hun kender en enkelt person med flygtningebaggrund, som er i stand til at bevare motivationen:

”Der kan være to spor i det. Der er også et eksempel på én, der giver den gas med at lære dansk. Det kan også gå den vej. ’Når nu familien kommer, skal jeg være så dygtig som muligt, så jeg kan hjælpe dem,’ siger han.”

Enkelte frivillige nævner også det forhold, at den ene forælder er alene i Danmark og derfor står med et stort ansvar og meget arbejde med eventuelle børn. Andre frivillige peger på, at når der går tre år, før man kan få familiesammenføring, er der større risiko for, at ægtefællerne glider fra hinanden:

”Det er i forvejen svært med familiesammenføring, fordi der kan være sket så meget med begge parter, mens de har været væk fra hinanden. Her i byen har vi da også eksempler på, at manden har fundet sig en date ved siden af, og det finder konen jo ud af, når hun kommer. Det kommer der ikke noget godt ud af. Men tre år er jo også lang tid, og der kan ske meget i den tid, man er væk fra hinanden.”

6. Konsekvenser af lovændringer i den frivillige indsats

Frivillige, som deltager i kvalitative interviews, bliver i interviewene bedt om at vurdere, hvilke konsekvenser lovændringerne har for den frivillige indsats.

6.1 Frivilliges troværdighed er på spil

Flere frivillige giver udtryk for, at de oplever, at de mange regelændringer, sætter frivilliges troværdighed på spil. Frivillige er i mange tilfælde dem, der forklarer lovgivningen og myndighedernes afgørelser en ekstra gang for den enkelte. Men når reglerne ændres med så stor hyppighed, som det er tilfældet i øjeblikket, kan det påvirke relationen mellem frivillige og den/de personer, de støtter:

”Det, der har været mest chokerende var da stykke 3 kom på, og man lige pludselig måtte sige til folk: ’Ej du skal vente ét år på familiesammenføring. Da der så var gået ét år skulle vi sige: Desværre, kammerat, nu er det sgu’ blevet tre år. Det var jo også vores troværdighed, der var på spil”

”Der bliver lavet om hele tiden, og derfor er det svært at sige noget som gør at de ikke mister tilliden til det, jeg siger.”

6.2 Frivillige famler i forhold til midlertidighed og hjemsendelse

Flere frivillige reflekterer i de kvalitative interviews over inddragelse af opholdstilladelser og midlertidigt ophold, og hvordan de som frivillige skal forholde sig i de sammenhænge. Der er vidt forskellige forestillinger om fremtiden. Nogle mener, at der vil komme mange flere inddragelser af opholdstilladelser, og at hjemrejse bliver noget som frivillige skal styrkes i at støtte op i forhold til. Andre sammenligner den nuværende situation med den, bosnierne befandt sig i, i begyndelsen af 1990’erne og mener, at myndighederne kommer til at slække på midlertidigheden og inddragelser. Alle er dog enige om, at det er meget usikkert og uforudsigeligt, hvad der kommer til at ske. En frivillig siger om fremtidsudsigterne:

”De har brug for os. Som talerør, men også som hjælpere med at have det tåleligt, fordi det kan vi kan gøre, er at vi kan hjælpe med at opleve, at de har succes med det, de er i gang med. ’Hurra, du har fået job, hold nu fast i det.’ Vi deler deres succeser og lader det smitte af og skaber noget her-og-nu-varme, men nogle gange føler jeg mig som en skuespiller, for jeg er selv dybt frustreret over de udsigter, der er. (...)Men jeg synes jo, at jeg hellere må bære den frustration for mig selv end lade den gå videre, for vi ved jo ikke, hvor vi ender henne.”

Enkelte frivillige taler om at arbejde med to perspektiver, et i Danmark og et i hjemlandet:

”En flygtning på midlertidigt ophold, må leve to liv. Et med fokus på hvad kan jeg blive til og hvad forventer de her i Danmark og hvordan skal jeg klare livet tilbage i mit hjemland.”

Situationen omkring inddragelse af opholdstilladelser og hjemsendelser er dog endnu så ny, at erfaringerne endnu er spæde.

6.3 Det økonomiske dilemma skærpes

Af hensyn til ligestillingen mellem frivillige og personer med flygtningebaggrund må der ikke være økonomiske mellemværender mellem frivillige i Dansk Flygtningehjælp og de mennesker, de er i kontakt med. Frivillige i flere fokusgruppeinterviews peger på, at den pressede økonomi hos de personer, de er i kontakt med, øger dette dilemma. Det kan f.eks. i forhold til sundhed, børn, familiesammenføring være vanskeligt at holde fast i princippet. En frivillig fortæller om en dreng på 13 år, som var kommet alene til Danmark. De fandt efterfølgende moderen i Grækenland, og hun fik tilladelse til at komme til Danmark som familiesammenført:

”Og der var vi så ude og søge fonde. Det gik virkeligt de frivillige på, fordi det var så urimeligt og samtidig stod vi med den der – Dansk Flygtningehjælp siger, at man ikke må hjælpe med at betale – men du kan godt se dilemmaet. Jeg kan da godt undvære de 4.000 kroner, mere var det ikke, det handlede om, men det var jo en formue for en dreng på 13 år.”

6.4 Det handler om at få hverdagen til at hænge sammen

Flere frivillige giver udtryk for, at fokus i deres frivillige indsats har ændret sig fra at være et mere socialt baseret samvær, der havde sigte mod at styrke flygtninges dansk kundskaber, til at være hjælp til at få hverdagen til at hænge sammen. Det handler om at skaffe adgang til gratis/billigt mad og udstyr som tøj, skolegrej og møbler. Og det handler om at ansøge om julehjælp og ekstra ydelser hos kommunen, og om familiesammenføring og forlængelse af opholdstilladelse hos Udlændingestyrelsen.

”Tidligere kom både flygtningene og vi selv for at sidde og være sammen, og det kunne lade sig gøre i et vist omfang. Der var mere samling på det hele. De fleste kommer, fordi de har et problem, der skal løses. Der bliver ikke meget samling på det, og ikke meget fælles samtale.”

6.5 De tungeste udfordringer påvirker frivillige psykisk

Flere frivillige oplyser, at de mentalt bliver påvirket af de omstændigheder, de mennesker, de er i kontakt med, lever under. Det kan være fravær af familie, omfattende økonomiske problemer eller usikkerhed om opholdstilladelser. Nogle fortæller, at de i stigende grad bruger supervision, og at flere frivillige stopper, fordi omstændighederne er for barske.

”Der er adskillige frivillige, der er holdt op, fordi de bare ikke kunne holde det ud. Og det er jo det der sker. Jeg er selv rimelig barsk, eller ... altså i og med, at jeg har min uddannelse, så kan jeg jo godt agere professionelt, men når jeg også ender med at ligge med en knude i maven om natten, så siger det lidt om det. Det trænger jo ind.”

6.6 Frivillige oplever stærke reaktioner på deres frivillige engagement

I en fokusgruppe giver flere frivillige udtryk for, at deres frivillige engagement i flygtningesagen i nogle sammenhænge kan være konfliktoptrappende og give anledning til følelsesladede debatter. En frivillig giver udtryk for, at hun ikke i alle sammenhænge finder det hensigtsmæssigt at tale om den frivillige indsats. En anden fortæller, at der er venskaber, hun overvejer at droppe. En frivillig peger på det menneskelige møde som en del af løsningen:

”Jeg synes nu, at jeg møder stadig flere mennesker, der bliver mistroiske over for flygtninge, nu ved de jo, hvor jeg står, for jeg benytter mig af enhver lejlighed til at rekruttere. Min tese er, at hvis bare alle kunne møde en flygtning som et menneske, så ville det holde op.”

6.7 Frivillige efterlyser et tydeligere forsvar for flygtninge

De mange lovændringer skaber ifølge flere frivillige behov for et tydeligere forsvar for mennesker med flygtningebaggrund i den offentlige debat, og flere efterlyser, at Dansk Flygtningehjælp i endnu højere grad bringer flygtninges menneskelighed ind i debatten og sætter fokus på konsekvenserne af de vilkår, personer med flygtningebaggrund lever under i Danmark:

”Vi tager jo drømmene fra dem. Vi lægger dem ind på en hylde og siger: ’Nu bliver du ikke slået ihjel, så kan du lige ligge her og overleve i nogle år, indtil vi kan sende dig hjem igen.’ Men sådan fungerer mennesker jo ikke, og sådan kan man ikke behandle mennesker. Men hvordan får vi ændret det? Hvordan får vi rejst den debat, der handler om, at vi ved at være så negative over for de mennesker, vi har givet ophold, ødelægger deres tilværelse, deres muligheder i forhold til at blive en del af det danske samfund?”

Frivillige peger på flere emner, de finder oplagte at bringe ind i den offentlige debat: fattigdom og dens konsekvenser for børn og unge, mangel på ret til betalt uddannelse for unge på 7.3., konsekvenserne af tre års ventetid på familiesammenføring eller kvinders rettigheder.